

WANDELNET

Altijd in beweging

Kwaliteitscriteria

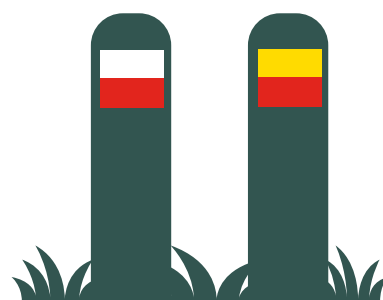
Lange-Afstand-Wandelpaden
en Streekpaden®

Wandelnet staat voor meer dan 12.000 wandelkilometers in Nederland. Ze vormen samen het landelijk netwerk van Lange Afstand Wandelroutes (wit-rood gemarkeerd) en Streekpaden (geel-rood gemarkeerd).

Om de internationaal bindende afspraken over kwaliteit te borgen en daar waar het kan te verbeteren zijn kwaliteitscriteria een belangrijke leidraad om hieraan gevolg te geven.

Waarom zijn criteria belangrijk?

Als toets om de beste routes op LAW's en Streekpaden te kunnen blijven aanbieden voor wandelaars. En om onderdeel te zijn van het internationale 'merk' en afspraken.

Omdat we kennis over goede routes en het gebruik ervan verwerken in data. Dit dient als basis voor onderzoek en advies over wandelen.

Als afwegingskader voor verbetering, uitbreiding of sanering van het landelijk netwerk van LAW's en Streekpaden.

Als richtlijn voor opname in de Routedatabank en landelijk meldpunt routes. Instrumenten die bijdragen om de wandelinfra te verbeteren.

Omdat we impact, bereik en legitimatie willen vergroten door nauw samen te werken met partners.

Dit document beschrijft de basiscriteria, die aangeven waar een – bestaande of nieuw te ontwikkelen – “merk-waardige” route aan moet voldoen!

¹ Per criterium hebben we toetsvragen opgenomen, zodat eenvoudig kan worden nagegaan of een bestaande of nieuw te ontwikkelen route voldoet. De criteria en toetsvragen zijn kwalitatief ingestoken.

Indeling criteria

De criteria kunnen grofweg worden onderverdeeld in drie categorieën:

1. Kwaliteitscriteria

De **kwaliteitscriteria** staan aan de basis van elke route of etappe. Iedere route moet in principe aan deze criteria voldoen.

Dit zijn "harde" criteria. Vervolgens kijken we naar de **belevingswaarden**. Die zorgen ervoor dat je de streek of een verhaal ook echt ervaart en beleeft. Het kunnen specifieke belevingswaarden van een landschap zijn, zoals waterrijk of open ruimten. Het gaat daarbij om de zintuiglijke beleving die je ervaart als je een route volgt. Wat hoor, zie, proef, beleef en ervaar je. Deze criteria zijn soms minder hard, maar even belangrijk. Als een route naast het landschapstype een specifiek verhaal heeft, dan is het belangrijk dat dit ook inhoud heeft en beleefbaar is. Uiteindelijk willen we meer op beleving gerichte

2. Belevingswaarden

routes ontwikkelen en deze criteria helpen ons om daar meer gevoel bij te krijgen.

Tot slot kennen we aan iedere **route kenmerken** toe, zonder oordeel. Dat zijn feitelijke kenmerken van een route en zijn vooral toepasbaar op etappeniveau. De ene route scoort hierop beter dan de andere. Uiteraard is het uitgangspunt dat een route ook in de basis al over kenmerken beschikt, zoals aanwezigheid van het openbaar vervoer, horeca en overnachtingsmogelijkheden. Deze kenmerken dragen bij aan de toegankelijkheid en bereikbaarheid van de route. Ze kunnen de aantrekkelijkheid van bestaande routes verbeteren.

3. Kenmerken van de route

We definiëren de volgende criteria:

Kwaliteitscriteria

Onderstaande criteria hebben betrekking op route- en/of etappenniveau.

Samenhang en toegevoegde waarde in het totale netwerk

Verkeersveilig

Exclusief voor wandelaars

Type ondergrond; passend bij de omgeving

Barrièrevrij

Begaanbaar

Herkenbaar en eenduidig gemarkeerd, conform richtlijnen Wandelnet

Belevingswaarden

Onderstaande criteria hebben betrekking op route- en/of etappenniveau.

Gebiedseigenheid en mate van beleefbaarheid van de streek

Het verhaal dat een route vertelt

Mate van variatie

Zintuiglijke beleving (zien, horen, beleven, ruiken, proeven...)

Kenmerken van de route

Onderstaande kenmerken hebben betrekking op etappenniveau.

Lengte van de etappes

Bereikbaarheid openbaar vervoer

Aanwezigheid parkeervoorzieningen

Mogelijkheden om te overnachten

Aanwezigheid horeca (eten, drinken)

Aanwezigheid praktische voorzieningen

Aanwezigheid Points of Interest/bezienswaardigheden

Honden wel/niet toegestaan

Bijlage

Toelichting criteria & beoordeling

We hebben de criteria waar mogelijk gekwantificeerd en toetsvragen opgenomen, zodat nieuwe initiatieven eenvoudig kunnen worden beoordeeld. Niet elke wandelroute zal aan elk criterium voldoen. Dat is ook geen bezwaar. Het betreft zowel harde criteria als zachte criteria, stedelijke en landschappelijke criteria. Enkele criteria zijn hard en kunnen kwantitatief getoetst worden. Een aantal is 'zacht' en minder goed meetbaar. *Voor die zachte criteria zetten we een testpanel van wandelaars in, om de toetsvragen te meten en te laten beoordelen.*

Kwaliteitscriteria

De criteria van een goede route zijn gebaseerd op:

- Europese richtlijnen die worden gehanteerd om aan te kunnen sluiten bij het internationale LAW-netwerk
- De visie en meerjarenstrategie van Wandelnet
- De wensen, het profiel en het gedrag van de wandelaar
- Trends en ontwikkelingen
- Uitkomsten van de nationale Wandelmonitor

De kwaliteitscriteria fungeren als basis voor elke route. Dit zijn harde criteria waar elke route aan moet voldoen.

1. Lengte van de route en etappes

Meerdaagse routes zijn minimaal 100 kilometer lang. Dag- en rondwandelingen zijn minimaal 10 kilometer lang.

Toetsvragen:

- Hoe lang is de route?
- Is de meerdaagse route tenminste 100 kilometer lang?
- Is de dag- of rondwandeling tenminste 10 kilometer lang?
- Zijn er rondwandelingen of zijn die te ontwikkelen?
- Zijn er combinaties te maken tussen een etappe van een meerdaagse route en een rondwandeling?

2. Samenhang en toegevoegde waarde in het totale netwerk van wit-rood en geel-rood

Mede ingegeven door de roep van provincies om de hoeveelheid landelijke wandelroutes niet steeds uit te breiden, maar in te zetten op een aantal kwalitatief hoogwaardige routes, willen we meer uit onze bestaande routes halen door losse etappewandelingen-, rondwandelingen- of dagwandelingen aan te bieden en/of lussen toe te voegen. Daarbij rekening houdend met de samenhang van het totale netwerk. Daardoor kunnen we onze bestaande routes beter benutten, andere doelgroepen aantrekken die zich wellicht nu

niet aangetrokken voelen tot een Streekpad of LAW-route, zonder kilometers toe te voegen. We streven ernaar om alleen nieuwe routes of etappes aan te leggen die van toegevoegde waarde zijn, bijvoorbeeld doordat in dat gebied nog geen wandelroutes lopen van Wandelnet of het verhaal heel sterk is. In beginsel beperken we het aantal nieuw toe te voegen routes en willen we op bestaande wandelroutes verdieping aanbrengen.

Toetsvragen:

- Zijn er bestaande LAW's of Streekpaden waar een evt. nieuw initiatief aan kan worden gekoppeld?
- Vormt de route een aanvulling op het bestaande netwerk, bijvoorbeeld doordat in dat gebied nog geen LAW's en Streekpaden lopen?
- Loopt de route niet te veel gelijk of parallel met bestaande LAW's of Streekpaden?

3. Verkeersveilig

Naarmate het aantal verkeersonveilige situaties waarmee de wandelaar van een route kan worden geconfronteerd geringer is, is de (potentiële) belevingswaarde groter. Daarbij wordt gekeken naar het aandeel van de trajectroute in kilometers waarbij wandelaars lopen op drukke wegen/fietspaden en waarbij de situatie voor de wandelaars een verhoogd risico met zich meebrengt. Ook wordt er gekeken naar het aantal situaties op de trajectroute waarbij wandelaars drukke wegen gaan of spoorwegen moeten oversteken, zonder adequate voorzieningen, met verhoogd risico. We streven ernaar dat routes slechts zeer beperkt over 'drukke' wegen gaan en alleen daar waar er geen alternatief is. Het onnodig oversteken van drukke wegen en spoorwegen wordt zoveel mogelijk vermeden.

Toetsvragen:

- Loopt de route slechts zeer beperkt, en alleen waar nodig, over drukke wegen?
- Bevat de etappe zo min mogelijk oversteken van drukke wegen of spoorwegen?
- Zijn er uitwijkmogelijkheden?
- Drukke-beleving is subjectief.

4. Exclusief voor wandelaars

Naarmate er minder andere verkeersdeelnemers gebruik maken van de wegen en paden op de route stijgt de belevingswaarde en dus de kwaliteit. Uit onderzoek blijkt dat de exclusiviteit voor wandelaars één van de belangrijkste kwaliteitsaspecten is.

Per traject wordt vastgesteld welk deel van de route alleen voor wandelaars toegankelijk is en welk deel ook voor andere gebruikers. Bij gebruik van een zandweg wordt dit beoordeeld als exclusief voor wandelaars, al rijdt er wellicht wel eens een auto of fietser. Bij medegebruik van een fietspad wordt een recreatief fietspad (met een eigen tracé) bedoeld. Voor utilitaire fietspaden en fietsstroken, langs verharde wegen wordt de wandelaar gezien als medegebruiker van een weg voor overig verkeer. We streven ernaar dat iedere route zo veel mogelijk exclusief voor wandelaars is, volgens de hierboven weergegeven definities. Hiermee wordt de exclusiviteit zo veel mogelijk gegarandeerd.

Toetsvragen:

- Zijn de paden exclusief voor wandelaars?
- Is de enige mogelijkheid om de route te vervolgen samen met gemotoriseerd verkeer?
- Is er een alternatief bij intensief gebruik?

Het toetsen van de exclusiviteit moet vooral in de praktijk worden gedaan en op gevoel. Hoe groter het aandeel “exclusief voor wandelaars” des te hoger de aantrekkingskracht en belevingswaarde van de route.

5. Type ondergrond: passend bij de omgeving

De ondergrond van het wandelpad is bepalend voor de belevingswaarde van de wandelroute. Zo geldt in het buitengebied dat onverharde paden gewaardeerd worden. De ondergrond van het pad moet passend zijn binnen de context van de omgeving. Dus een schelpenpad in de duinen, mul zand op een zandverstuiving, gras op de dijkkruin en klinkers of kinderkopjes op het stadsplein.

Een route door de Rotterdamse havens heeft een hoge belevingswaarde ondanks de verharde ondergrond. Over het algemeen kan men stellen dat naarmate het aantal verharde wegen in de route geringer is, is de belevingswaarde en dus de kwaliteit van de route groter is.

Toetsvragen:

- Gaat de route over wandelpaden die passen bij de aard en identiteit van de omgeving?

6. Barrièrevrij

Naarmate een route minder wordt doorsneden door grootschalige infrastructurele werken en industriële complexen zal de wandelaar de route positiever beoordelen. Onder lijninfrastructuur verstaan we spoorwegen, (auto)snelwegen, kanalen en rivieren. Die moeten zo veel mogelijk ‘oversteekbaar’ zijn. De doorgankelijkheid van onaantrekkelijke gebieden, zoals industrieterreinen of bepaalde woonwijken moet zo kort mogelijk zijn. De toegankelijkheid van landschappelijk aantrekkelijke gebieden als zo groot mogelijk te zijn..

Een barrière of doorsnijding is een belangrijk knelpunt: een hoog risicofactor voor het krijgen van een ongeval. Tevens kunnen ze ook visueel en auditief als hinderlijk worden ervaren: een barrière in de belevingswereld van de wandelaar. We streven ernaar dat de route zo min mogelijk barrières treft (zoals een drukke weg of spoorlijn) en zo min mogelijk doorsneden wordt. Dit gebeurt alleen daar waar nodig.

Toetsvragen:

- Wordt de route niet onnodig doorsneden en treft het geen onnodige barrières?
- Kunnen de doorsnijdingen en barrières op de route vermeden worden?
- Zijn er aantrekkelijkere en veiligere alternatieven denkbaar?

7. Begaanbaar

In Nederland zijn nog veel gebieden gesloten, fysiek niet toegankelijk of lastig begaanbaar. De laatste decennia zijn een aantal grote natuurorganisaties in Nederland drukdoende geweest met het openen en/of weer toegankelijk maken van een groot aantal natuurgebieden in ons land. Een (LAW of Streekpad) route kan daar een reden toe zijn of een zet in de goede richting geven. Tegelijkertijd zien we dat (particuliere) grondeigenaren steeds meer gebieden afsluiten in verband met de recreatiedruk. Balans is gewenst. Nieuwe gebieden die worden ontsloten vormen een belangrijke meerwaarde voor de wandelaar en dragen bij aan het beter spreiden van recreanten. We streven ernaar dat de route zo begaanbaar mogelijk is bij de aanleg of herinrichting van routes. Daar blijven we op monitoren.

Toetsvragen:

- Is de route goed begaanbaar niet te veel belemmeringen?
- Loopt de route door een opengesteld gebied?

8. Herkenbaarheid en eenduidig gemarkeerd

Het is belangrijk dat een route herkenbaar en eenduidig gemarkeerd is. Bij nieuwe routes moet hier vanaf de start aandacht voor zijn en een plan voor worden gemaakt. Bij het toetsen van bestaande routes is de herkenbaarheid van de route en markering een punt van aandacht waarop kan worden gecontroleerd. Met herkenbaarheid bedoelen we dat de route het verhaal van het gebied vertelt. Dat de de thema's, de naam van de route en de POI's hierbij aansluiten en op interactieve wijze beleefbaar gemaakt kunnen worden. Onder markering verstaan we de fysieke bewegwijzering van de route.

Toetsvragen:

- Is de markering conform richtlijnen aangebracht?
- Is de markering op orde?
- Wordt de route geschouwd?

Belevingswaarden

9. Gebiedseigenheid

Naarmate een route meer laat zien van de meest karakteristieke elementen die de identiteit van het doorkruiste gebied (de gebiedseigenheid) bepalen, heeft de route een hogere belevingswaarde voor de wandelaar. Wat belangrijk is voor een wandelroute is dat deze zoveel mogelijk specifieke kenmerken van het landschap laat zien. Dat kunnen specifieke landschapselementen zijn zoals bijvoorbeeld hakhoutkades, maar ook de weidsheid van een veenweidegebied. Bij iedere route moeten er gebiedseigen kenmerken ervaren worden door wandelaars.

Toetsvragen:

- Is de naam en het "thema" van de route zichtbaar en beleefbaar?
- Zijn er elementen langs de route, zoals bezienswaardigheden, bordjes of informatiepunten, die de gebiedseigenheid of het verhaal wat verteld wordt versterken?
- Gaat de route tenminste langs een aantal gebiedseigen kenmerken en zijn ze te ervaren?
- Kan de belevingswaarde en (voldoende) mate van gebiedseigen kenmerken per landschapstype benoemd worden?

Wandelnet checkt deze punten op basis van hun expertise.

10. Mate van variatie

Variatie in landschap en vormen van landgebruik op en om de route, heeft een positieve invloed op de belevingswaarde en aantrekkelijkheid van de route.

Voor het bepalen van variatie in en aantrekkelijkheid van landschappen zijn van belang: de mate van afwisseling van het landschap; de mate van stedelijk, bebouwd gebied; landgebruik; reliëfbeleving; natuurgebieden en landschappelijke kwaliteit. Hieronder worden deze kort toegelicht:

- **Openheid.** De schaal en de mate van afwisseling is een belangrijke indicator voor de belevingswaarde van wandelaars. De schaal en de mate van afwisseling zijn daarbij gerelateerd aan een landschapstype. In de Achterhoek zijn veel kleinschalige landschappen met gevarieerd landgebruik, ze leveren wandelaars voortdurend nieuwe, verrassende doorkijkjes op. De veenweidegebieden zijn grootschaliger, met minder afwisseling in grondgebruik. De schaal is groter de mate van afwisseling kleiner, maar wel kenmerkend en niet per se onaantrekkelijker. Met behulp van de Atlas van Nederland, via de landschapstypenkaart, kan de schaal en afwisseling bekeken worden om vervolgens te toetsen of de tracering van de route hierbij past.
- **Mate van stedelijk, bebouwd gebied.** Dorpen en steden vormen van tijd tot tijd een welkome afwisseling en hebben bovendien een centrum met voorzieningen als openbaar vervoer en horeca. Ook mag hier een hogere dichtheid van het aantal cultuurhistorische elementen verwacht worden, die de aantrekkelijkheid van routes kunnen versterken.
- **Landgebruik.** De ervaring leert dat 'natuurlijke' gebieden als bos, heide en duinen het aantrekkelijkst worden gevonden om in te wandelen terwijl kassengebieden en industrieterreinen juist onaantrekkelijk zijn. Weidelandschappen worden ook als aantrekkelijk aangemerkt. We streven ernaar dat routes zo min mogelijk door gebieden gaan, die als onaantrekkelijk gemarkeerd staan.
- **Reliëfbeleving.** Nederlanders wandelen graag in heuvellandschap. Nederland kent maar beperkte hoogteverschillen, maar waar deze aanwezig zijn, bijvoorbeeld in de vorm van dijken, wordt het wandelen over het algemeen als aantrekkelijk ervaren. We streven ernaar dat waar mogelijk, de hoogteverschillen op de route benut worden.

- **Natuurgebieden en landschappelijke kwaliteit.** Aangenomen wordt dat natuurgebieden, zoals Natura2000 gebieden, recreatief-toeristische gebieden en gebieden met erkende landschappelijke kwaliteit, vaker als aantrekkelijk wandelgebied worden ervaren. We streven ernaar dat een route tenminste door of langs (met zicht op) een natuurgebied, of gebied met deze landschappelijke kwaliteiten gaat.

Hoe meer variatie in het landschap, hoe meer er valt te zien, hoe gevarieerder de wandeling ervaren zal worden. We streven ernaar dat routes voldoende variatie bieden in landschappen. Als een route voornamelijk door monotoon terrein gaat (voornamelijk open, of juist stedelijk), streven we ernaar de mogelijkheden tot afwisseling zoveel mogelijk te benutten, denk aan andersoortig terrein, doorkijkjes en afwisseling met cultuurhistorische elementen.

Toetsvragen:

- Is er voldoende afwisseling in het landschap waar doorheen gewandeld wordt (openheid vs beslotenheid, stedelijk versus niet-stedelijk gebied, landgebruik)?
- Gaat de route zo min mogelijk (alleen daar waar nodig) door gebied, dat als onaantrekkelijk gemarkeerd staat?
- Worden mogelijkheden om hoogteverschil te ervaren tijdens de route voldoende benut?
- Gaat de route tenminste eenmaal door of langs een natuurgebied, of een gebied met genoemde landschappelijke kwaliteiten?
- De mate van variatie is subjectief. Daarom checkt Wandelnet deze punten op basis van hun expertise.

11. Zintuiglijke beleving

Beleving wordt steeds belangrijker voor de wandelaar. Onze doelgroep wil niet alleen van A naar B lopen, maar wil op alle zintuigen geprikkeld worden, en meer te weten komen over de omgeving en het verhaal achter de route. Zintuiglijke beleving vergroot de aantrekkelijkheid van de routes. Onder zintuiglijke beleving verstaan we: proeven, voelen, horen etc. Waar 'zie' je het verhaal terug? Welke geluiden horen bij het gebied? Voor de belevingswaarde is het belangrijk dat de locaties, die tijdens de tocht worden aangedaan, het verhaal versterken. En dat interessante locaties zijn ingebouwd. Informatieborden en digitale hulpmiddelen kunnen het verhaal verbeelden. Elke route moet worden gekenmerkt door een verbindend verhaal. Dat kan het verhaal zijn, zoals het van Rossumpad, of een toegevoegd verhaal zoals de Limes, de Waterlinie of Pioniers in Flevoland.

Toetsvragen:

- Wordt de route gekenmerkt door een verbindend verhaal?
- Waar versterken de locaties langs de route zintuiglijk het verhaal?
- Is er voldoende te zien om het verhaal te vertellen?
- *Zintuiglijke beleving is subjectief. Daarom checkt Wandelnet deze punten op basis van hun expertise.*

Kenmerken

Naast de genoemde feitelijke criteria en de belevingswaarden, kennen we aan de verschillende etappes kenmerken toe. Dit zijn geen criteria waaraan we een oordeel hangen, maar ze dragen wel bij aan de aantrekkelijkheid van de route en kan per doelgroep verschillen. De kenmerken zijn uiteenlopend en kunnen kwantitatief worden vastgesteld. Is er bijvoorbeeld een bushalte aanwezig, zijn er horecavoorzieningen langs de route en mag de hond mee. De vragen kunnen met ja/nee worden beantwoord. Dit zijn niet voor iedereen kwaliteitscriteria, vandaar dat we ze scharen onder kenmerken. Hieronder geven we een aantal voorbeelden van kenmerken weergegeven:

- **Bereikbaarheid openbaar vervoer.** De bereikbaarheid van het start- en eindpunt van de route met het openbaar vervoer, dus de aanwezigheid van een bushalte, treinstation of anderszins.
- **Aanwezigheid parkeervoorzieningen.** Zijn er parkeermogelijkheden bij het start- en/of eindpunt?
- **Mogelijkheden om te overnachten.** Zijn er overnachtingsmogelijkheden nabij het start- en/of eindpunt van de route?
- **Aanwezigheid praktische voorzieningen.** Zijn er "basisvoorzieningen", zoals eet- en drinkgelegenheden (rust/verteren) en een supermarkt aanwezig bij het start- en/of eindpunt of langs de route en onderweg?
- **Aanwezigheid Points of Interest onderweg.** Zijn er voorzieningen die de aantrekkelijkheid van de route en daarmee belevingswaarde kunnen vergroten en bij voorkeur het thema van de route versterken? Zoals een kijkhut, bezoekerscentrum of monument.
- **Honden toegestaan.** Is de route te bewandelen met hond.
- **Overige kenmerken.** Zoals gebiedskenmerken en services. Het rijtje met kenmerken; Kan de komende jaren op basis van het profiel, gedrag en de wensen van de wandelaar worden aangevuld.

W/ANDELNET

Altijd in beweging

www.wandelnet.nl